

372.07: 37.018.4: 37.017: 3-054 (048.8)

94-466

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

kunstmagneetscholen, een literatuurstudie

Onderzoek uitgevoerd door het SCO-Kohnstamm Instituut voor
Onderzoek van Opvoeding en Onderwijs, in opdracht van het
LOKV.

LOKV, Nederlands Instituut voor Kunsteducatie, Utrecht 1994

© SCO-Kohnstamm Instituut, Amsterdam 1994

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, of worden opgeslagen in een elektronisch bestand, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ONDERZOEK EN ONTWIKKELING

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Het voorliggende onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de stafafdeling Onderzoek en Ontwikkeling (O&O) van het LOKV, Nederlands Instituut voor Kunsteducatie.

Door middel van dit soort onderzoeksactiviteiten ondersteunt de afdeling O&O de projecten van het LOKV. Ook wordt er onderzoek verricht ten behoeve van het beleid van het LOKV en ten behoeve van de ontwikkeling van kennis op het terrein van de kunsteducatie.

Om richting te geven aan het uit te voeren onderzoek voor de periode 1993-1996 is het *Meerjarenplan onderzoek LOKV* geschreven. Hierin staan drie programmalijnen die de afdeling O&O gebruikt bij de planning en selectie van uit te voeren onderzoek en de verdeling van het onderzoeksbudget. De beschrijving van de programmalijnen wordt voorafgegaan door een uitleg van de beleidscontext en de uitgangspunten van dit meerjarenprogramma onderzoek.

Het onderzoek *Kunstmagneetscholen, een literatuurstudie* is sterk projectgebonden. In het project *Kunstmagneetscholen* is - in opdracht van het ministerie van WVC - gezocht naar mogelijkheden om een projectplan samen te stellen op basis waarvan scholen het thema kunst als magneet kunnen gebruiken om zich te profileren. Deze profilering dient om behalve onderwijskundige ook maatschappelijke doelstellingen na te streven.

Aangezien vooral in Amerika veel ervaring is opgedaan met 'magnet schools' ligt het voor de hand door middel van een literatuurstudie de aldaar opgedane ervaringen te bundelen en te gebruiken ten voordele van een dergelijk project in Nederland. Aan het SCO-Kohnstamm Instituut is opdracht gegeven deze studie uit te voeren.

Uit de resultaten van de verrichte studie valt af te leiden dat het magneetprincipe zoals dat in Amerika bestaat, niet zonder meer is over te plaatsen naar de Nederlandse situatie. Duidelijk blijkt uit het onderzoek dat het beïnvloeden van de leerprestaties van leerlingen door middel van kunst als magneet een te ambitieuze doelstelling is. Dit geldt eveneens voor het desegregatie-effect: dit is lastig te bereiken zonder aannamebeleid.

Kunstmagneetscholen worden wél gewaardeerd door kinderen en hun ouders. Een niet onbelangrijk resultaat, dat een zinvol aangrijpingspunt biedt voor toekomstige projecten op dit gebied.

Astrid Verburgh
stafmedewerker Onderzoek en Ontwikkeling
juli 1994

In opdracht van de afdeling O&O zijn onder andere de volgende onderzoeken verricht.
De onderzoeksrapporten kunt u raadplegen in de LOKV-bibliotheek.

- *Programma Onderzoek Kunsteducatie*, Toon Kort, LOKV 1992.
- *Het cursus-aanbod van wereldmuziekscholen*, B&A Groep, LOKV 1994.
- *Premieregeling basisonderwijs*, SCO-Kohnstamm Instituut, LOKV 1994.

Inhoudsopgave	blz.
1. Inleiding	5
2. Literatuurstudie	7
3. Het principe van de magneetschool	9
4. Beschrijving van de geselecteerde onderzoeken	15
5. Conclusies	29
6. Literatuur	33

1. INLEIDING

Het LOKV heeft van het Ministerie van W.V.C. opdracht gekregen een projectplan voor zogeheten 'kunstmagneetscholen' te ontwerpen. Deze verantwoordelijkheid was eind 1993 voltooid. Het plan had als doelstelling:

Het creëren van een cultureel en onderwijskundig klimaat in een samenhangende binnen- en buitenschoolse context, voor kinderen van 4 tot 18 jaar die een afspiegeling vormen van de Amsterdamse bevolking. In de scholen wordt de kunstzinnige potentie tot optimale ontwikkeling gebracht ().

Het project nam het Amerikaanse concept van 'magnet schools' als leidraad. Onder 'magnet schools' worden in de Verenigde Staten scholen verstaan die zich profileren met een speciaal thema of programma en zo proberen om publiek te trekken van buiten de directe omgeving van de school. Beoogd wordt op die wijze een bijdrage te leveren aan de desegregatie: het Amerikaanse begrip voor het opheffen van gescheiden schoolgang als gevolg van concentratie van bevolkingsgroepen in afzonderlijke wijken/wooncentra. Tevens wordt er door magneetscholen naar gestreefd dat het onderwijs bijdraagt aan het verhogen van leerprestaties.

Het Nederlandse project kunstmagneetscholen heeft, zoals uit de doelomschrijving valt op te maken, net als het oorspronkelijke Amerikaanse idee, het ideaal een gemêleerde schoolbevolking te bereiken. In Amsterdam is 40% van de kinderen van 4 tot 12 jaar afkomstig uit een etnische minderheidsgroep. In steeds toenemende mate ontstaan er wijken in de stad waar het percentage minderheidsgroepen veel hoger is. Mede onder invloed hiervan verandert de schoolpopulatie van scholen in die wijken. Bijkomend verschijnsel is dat autochtone kinderen naar scholen in andere wijken worden gestuurd waardoor en zogenaamde concentratiescholen ontstaan. Het concept magneetschool zou daar verandering in kunnen brengen, door leerlingen aan te trekken ook van buiten de directe omgeving van de school, die speciale belangstelling hebben voor het gekozen thema.

In het project kunstmagneetscholen is 'kunst' het magneetthema. Nevendoel is dan ook het optimaal ontwikkelen van kunstzinnige vermogens van kinderen van 4 tot 18 jaar. Samenwerking zal worden gezocht met culturele instellingen. Kinderen uit etnische minderheidsgroepen vinden nu moeilijk een weg naar bestaande culturele voorzieningen. Voorbeelden uit de Verenigde Staten voor de kunstmagneetscholen zijn scholen voor 'visual and performing arts' (beeldende- en podium kunsten) en scholen voor 'creative and performing arts' (scheppende en podium-kunsten).

Één van de onderdelen van het projectplan was een literatuurstudie. Aan het SCO-Kohnstamm Instituut is opdracht gegeven deze studie uit te voeren.

2. DE LITERATUURSTUDIE

Over magneetscholen is al wel het een en ander bekend in Nederland. Naast publikaties van Kruijer (1990 en 1991), en van Van de Burgwal (1992) en Van de Burgwal en Wilders (1992), is over het concept in 1992 een congres georganiseerd (Bouwman en Karsten, 1993). Van belang is tevens erop te wijzen dat de magneetschool in een aantal opzichten raakvlakken heeft met het concept 'verlengde schooldag'. Met name waar het gaat om het opheffen en voorkomen van achterstanden en het betrekken van buitenschoolse (culturele) instellingen bij het onderwijs lopen sommige doelen parallel. In de literatuur zijn ook scholen vermeld in de Verenigde Staten van Amerika met als magneet(thema) de verlengde schooldag. Ook komt het voor dat het magneetthema alleen in de 'verlenging' van de verlengde schooldag gehanteerd wordt. Het SCO-KI heeft in opdracht van de Stichting Vier Steden Project Welzijn vorig jaar een literatuurstudie uitgevoerd naar onderzoeksverslagen waarin de relatie 'verlengde schooldag' en 'kunstzinnige vorming, sport, natuur en milieu, wetenschap en techniek' aan de orde wordt gesteld (Oostwoud Wijdenes, 1993). Voorts is het SCO-Kohnstamm Instituut betrokken bij de opstelling van een onderzoeksplan naar de Verlengde Schooldag.

Doel van de onderhavige literatuurstudie is meer duidelijkheid te verkrijgen over een aantal veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het concept kunstmagneetscholen. Deze veronderstellingen betreffen met name:

- de effectiviteit van het thema 'kunst' als magneet om een schoolbevolking te realiseren die qua verhouding overeenkomt met de etnische samenstelling van de stad Amsterdam.
- de effectiviteit van de kunstmagneetschool ten aanzien van het verhogen van de leerprestaties van de leerlingen.

Het literatuuronderzoek zou daarom primair gegevens moeten opleveren over gerapporteerde effecten van onderwijs in kunstmagneetscholen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen inhoudelijke aspecten en organisatorische aspecten.

inhoudelijke voorwaarden:

- diagnostiek
- leerlingvolgsystemen
- kunstvakkenkeuze
- didactische materialen

organisatorische voorwaarden:

- schoolorganisatie
- personeelsbeleid en kwalificaties
- rol van ouders en van de onderwijsverzorging

In de literatuurstudie is uit efficiency overwegingen, vooral gebruik gemaakt van geautomatiseerde bibliografische bestanden: ERIC, ADION, DION en de Dissertation Abstracts Ondisc.

- * ERIC bevat literatuurgegevens over onderwijs, vooral in Amerika op CD-ROM. Het zijn beschrijvingen (met abstracts) van a) artikelen uit tijdschriften en b) rapporten. Alle 'rapporten' zijn bij het SCO-KI op microfiche aanwezig. Verwijzin-

gen naar tijdschrift-artikelen kunnen alleen meegenomen worden als de betreffende tijdschriften in Nederland voorhanden zijn.

- * ADION bevat beschrijvingen van literatuur (boeken, rapporten en tijdschrift-artikelen) die voor de beleidsterreinen van het Ministerie van Onderwijs relevant zijn en is on-line te raadplegen. Alle publikaties zijn in de bibliotheek van het Ministerie aanwezig.
- * DION bevat beschrijvingen (vaak met abstracts) van voornamelijk Nederlandse boeken, rapporten ed. en tijdschrift-artikelen en is on-line te raadplegen. Alle publikaties zijn aanwezig in de bibliotheken van de participanten (oa APS, Cito, SLO en SVO).
- * Dissertation Abstracts Ondisc bevat referenties en abstracts van Amerikaanse en sinds kort ook Europese dissertaties op CD-ROM. Het bestand is beschikbaar in de Universiteits Bibliotheek van de UvA. De publikaties zelf kunnen besteld worden, wat ongeveer een maand duurt.

Systematische searches zijn uitgevoerd in het de Dissertation Abstracts Index, het Eric bestand en in Adion/Dion (1990-1993) bestand. In dat laatste is magneet school nog geen ingang, maar literatuur werd gevonden via het trefwoord desegregatie. Dit leverde circa 20 titels op.

Naast deze searches hebben we materiaal uit de POW bibliotheek gehaald en ander materiaal ontvangen van het LOKV wat verzameld is tijdens een studiereis naar de VS. De zoektocht in ERIC heeft verreweg het meeste materiaal opgeleverd. Het betreft de volgende aantallen publikaties:

Magnet school(s)	843
Art(s) education + magnet	20
Nontraditional schools	1
educational parks	3
Achievement + magnet	213
Evaluation + magnet	243
Performance + magnet	44
Curriculum + magnet	194
Desegregation	317
Cultural opportunities + magnet	3

Uiteindelijk zijn circa 50 verwerkt. Deze zijn in de literatuurlijst opgenomen.

3. HET PRINCIPE VAN DE MAGNEET SCHOOL

3.1 Het begrip

Het begrip 'magneetschool' is een Amerikaans concept. Hoewel er inmiddels veel varianten van magneetscholen bestaan zijn de kenmerken vrijwel altijd:

- * desegregatie-instrument
- * een gespecialiseerd curriculair thema of instructiewijze
- * leerlingen die vrijwillig zijn aangemeld

In de Verenigde Staten van Amerika wordt het begrip magneetschool dus vooral geassocieerd met desegregatie op vrijwillige basis en curriculumvernieuwing.

In de Verenigde Staten kent men geen vrije school keuze in het openbaar onderwijs. De bedoeling van de controle op de samenstelling van de schoolbevolking is vooral het tegengaan van rassenscheiding. Men kent dus een wettelijk vastgelegde desegregatie-politiek. Indien dit voor de gewenste etnische verhoudingen nodig is, worden leerlingen met bussen naar scholen in andere wijken gebracht om gemengde scholen tot stand te brengen. De norm die hierbij gehanteerd wordt is meestal gebaseerd op de etnische verhoudingen binnen het schooldistrict. Maar ondanks inspanningen vanaf 1954 is de situatie nog steeds zo dat een belangrijk deel van de Verenigde Staten gesegregeerd onderwijs heeft. Bureaucratische tegenwerking door autoriteiten, scholen en ouders schijnen de voornaamste oorzaken te zijn dat de politiek geen vruchten afwerpt. Een belangrijk (ongewenst) neveneffect van verplichte desegregatie in het openbaar onderwijs is dat beter gesitueerde ouders hun kinderen naar privé scholen sturen. Alleen al door dit effect zijn de minderheidsgroepen relatief oververtegenwoordigd in het openbaar onderwijs.

Naast segregatie doen zich ook in kwalitatief opzicht grote onderwijskundige problemen voor die de minderheden en sociaal zwakkeren onevenredig zwaar treffen (met name school-uitval en verwijzing naar speciaal onderwijs). Het aspect verbetering van het onderwijs is mede onder invloed hiervan deel gaan uitmaken van het begrip 'magneet school'.

De centrale gedachte bestaat eruit dat door sommige openbare scholen extra "aantrekkelijk" te maken door middel van een bijzondere specialisatie (een bijzonder thema) of door een bijzondere onderwijsmethode (bijvoorbeeld individuele begeleiding maar ook 'getalenteerden') men de leerlingenstroom naar het privé circuit tracht te verkleinen. Als men op het oog heeft leerlingen uit andere districten aan te trekken, houdt dit in dat zij die keuze ook moeten kunnen maken. Daarom wordt het magneetprincipe in de Verenigde Staten ook wel als 'vrije schoolkeuze' betiteld.

In de Verenigde Staten is 'vrije schoolkeuze' in politiek opzicht een hot issue geworden. Onder de noemer vrije schoolkeuze heeft het begrip de steun gekregen van de meer conservatieve (republikeinse) politici.

In de praktijk blijkt het vaak nodig te zijn een aanname-beleid te (mogen) voeren (om de gewenste verhouding te verkrijgen en behouden), dat afwijkt van de voorgeschreven regels.

Het concept 'magneet' kent inmiddels verschillende uitwerkingen. Onderscheid kan worden gemaakt tussen magneet-thema's, onderwijsmethoden die als magneet dienen en onderwijsvormen die als magneet fungeren. Van de volgende **thema's** bestaan uitwerkingen:

- kunsten
- exacte wetenschappen
- computeronderwijs
- loopbanen/beroepen
- talen en menswetenschappen/ multi cultureel
- academisch gericht
- niet traditioneel
- fundamenteel traditioneel.

In de literatuur zijn de volgende **onderwijsmethoden** bekend:

- individuele begeleiding
- Montessori
- open education
- getalenteerden.

Als magneet fungeren de volgende **onderwijsvormen**:

- de school is een magneetschool
- de school heeft een magneet programma (naast gewoon programma)
- de school heeft een verlengde schooldag programma, dat als magneet fungeert
- de school maakt deel uit van, of participeert in een 'cluster centre', waar een magneetprogramma wordt uitgevoerd.

Magneetscholen en -programma's kunnen op verschillende niveaus voorkomen: basisschool, middle schools, highschoools en zogenaamde Magnet Career Programs (High School).

Verschillende auteurs hebben er op gewezen dat het magneet concept in de uitwerking verwantschap vertoont met de Nederlandse vrijheid van schoolkeus en vrijheid van inrichting van het onderwijs. Vrijheid van schoolkeus en vrijheid van inrichting zijn in ons land bevochten in de schoolstrijd: openbaar en bijzonder onderwijs worden gelijk-berechtigd en gelijk-bekostigd door de overheid. De verdeling naar denominatie en naar (traditionele) vernieuwingsscholen (Montessori, Jenaplan, Dalton en dergelijke) kan in sommige opzichten vergeleken worden met een verdeling volgens een thematisch of methodisch magneetprincipe: ouders kiezen de school die hen het meest aantrekt.

In Nederland heeft de vrijheid van schoolkeus en de vrijheid van inrichting aanvankelijk tot sterke segregatie naar godsdienstige overtuiging geleid. Maar het heeft er alle schijn van dat er geleidelijk andere keuze mechanismen (ook) een rol zijn gaan spelen. De scheiding heeft niet tot grote kwaliteitsverschillen van basisscholen geleid.

De vraag is dan ook wel opgeworpen of in de Nederlandse situatie het magneetprincipe niet uitsluitend een uitbreiding van keuzemogelijkheden betekent.

Een ander aspect waarop gewezen is betreft de verschillen tussen de Nederlandse situatie en de Amerikaanse, wat betreft 'quotering van leerlingen'. Door desegregatie beoogt men de etnische samenstelling van schoolbevolking een afspiegeling te laten zijn van de samenstelling van de bevolking. Dit blijkt in de praktijk nog niet zo eenvoudig te zijn. Allereerst moeten er normen worden opgesteld. Definities van minderheidsgroepen (wie) en registratie van bevolkingsgroepen (hoeveel) zijn nodig en er moet een geografisch referentiepunt bepaald worden (welk gebied nemen we als norm voor de verdeling). De onvermijdelijke keuzen die hierbij gemaakt moeten worden geven in de VS aanleiding tot onvrede en zelfs juridische strijd. En vervolgens moeten leerlingen dus worden toegewezen aan scholen.

Maar ook in het geval men op grond van een 'vrije' schoolkeuze een bepaalde verhouding tussen bevolkingsgroepen tot stand wil brengen, moeten die scholen de mogelijkheid hebben leerlingen af te wijzen in het geval de gewenste balans verstoord dreigt te worden.

Onderzoek rond de magneetscholen in de Verenigde Staten laat zich in twee brede categorieën indelen: onderzoek naar desegregatie en onderzoek naar vrije schoolkeuze. Thema's als kwaliteitsverbetering, leerprestaties spelen dwars door beide kwesties heen.

3.2 Desegregatie.

Karsten (1993) kwalificeert de opbrengsten van de desegregatie-technieken en effecten van gedesegegreerd onderwijs als 'wisselend'. Algemene indicaties zijn moeilijk te geven maar op lange termijn lijken wel positieve resultaten te behalen te zijn en er zijn een aantal factoren geïdentificeerd die van invloed zijn: jonge leeftijd aanvangen, minimaal 20% minderheden in de klas, houding leerkrachten en schoolklimaat, leermateriaal en groepeeringswijze.

Het magneet principe is van beperkte betekenis voor de totale desegregatie in de VS.

Onderzoeken naar desegregatie op magneetscholen zijn zeer beperkt van opzet, vaak slechts een of enkele scholen. Daardoor ontstaat een probleem bij de beoordeling van een speciaal effect. Waar magneetscholen worden geïntroduceerd lijkt men als gevolg van de vrije keuze te maken te krijgen met een afroomb effect (skimming) en met een overschot-effect (dumping). De gemotiveerde (en daardoor vaak wat schoolprestaties betreft de betere) allochtone leerlingen kiezen voor een magneetschool (afoming); de anderen zijn niet geïnteresseerd en blijven op de oorspronkelijke school (overschot). Hierdoor worden de verschillen alleen maar groter. In ons land heeft Meijnen (1993) er ook op gewezen dat het veranderen van de schoolbevolking van één school in een wijk ook minder wenselijke gevolgen kan hebben voor de andere scholen in die wijk

Onderzoek in Nederland naar samenhang tussen schoolpopulatie en leerprestaties wijzen uit dat de factoren 'opleiding ouders' en 'sociaal (economisch) milieu' van doorslaggevend belang zijn. Bovendien krijgen scholen te maken met allerlei (niet alleen onderwijskundige) problemen als het percentage niet-Nederlands-talige leerlingen te hoog wordt. Ook is aan het licht gekomen dat relatief te weinig leerlingen uit minderheid groepen voor die enkelingen eveneens nadelig is.

3.3 Vrije schoolkeuze

In de Verenigde Staten was openbaar onderwijs uitdrukkelijk opgezet voor alle levensovertuigingen. Dit hing sterk samen met het gedachtegoed dat de bevolkingsgroepen in de Verenigde Staten in allerlei opzichten van elkaar verschilden maar toch een natie moesten gaan vormen. De gebruikelijke leus daarvoor in de Verenigde Staten is: *één uit velen*.

Dit onderwijs wordt uit de openbare kas bekostigd. Wie wat anders wil, wordt weinig in de weggelegd maar moet dat wel zelf betalen (ook als men naar een openbare school buiten de eigen buurt wil). Het waren aanvankelijk voornamelijk de kerken die eigen scholen hebben gesticht. Deze scholen moesten volledig door particulieren (of hun organisaties) betaald worden. Er zijn verschillende experimenten met systemen van meer keuze.

Uit onderzoek is geen hard verband aangetoond tussen keuze vrijheid en effectiviteit.

In Nederland hebben we vrije schoolkeuze en kennen we een indeling naar denominatie, wat als 'segregatie' naar levensovertuiging betiteld zou kunnen worden. Door minderheden in Nederland zijn recent ook eigen scholen gesticht (joodse, islamitische en hindoeïstische scholen). Hier is de segregatie dus nadrukkelijk nagestreefd. In sommige stedelijke gebieden ontstaan echter **ongewenst** scholen met een oververtegenwoordiging van minderheden. Oververtegenwoordigd niet alleen volgens landelijke of stedelijke normen maar zelf naar wijk-normen. In de steden vindt een concentratie plaats van minderheden waardoor in sommige buurten kinderen van minderheden een grote fractie in de buurtscholen gaan vormen. Op een bepaald moment halen ouders van de niet-minderheden hun kinderen van school (of kiezen ze van meet af aan voor een school buiten de eigen buurt) als er in hun ogen te veel kinderen van minderheden komen. Men noemt dit verschijnsel ook wel 'witte vlucht'. Als gevolg van witte vlucht ontstaan scholen waar de meerderheid uit een minderheidsgroep komt (concentratiescholen, met overwegend kinderen van één groep). Op deze wijze ontstaat er in de grote steden, als gevolg van de keuze vrijheid, een ongewenste etnische segregatie. Het is mogelijk dat na verloop van tijd ook de minderheden de vrijheid van het systeem gaan benutten en hun kinderen buiten de eigen buurt naar school laten gaan.

3.4 Kwalificering van de opbrengst van het onderzoek

In de bovenstaande paragrafen 'desegregatie' en 'vrije schoolkeuze' zijn de voornaamste issues samengevat waar het onderzoek op het gebied van de magneetscholen zich sinds de zeventiger jaren mee bezig heeft gehouden. Er zijn inmiddels ook al enkele samenvattingen van onderzoeksresultaten gepubliceerd. In het Nederlandse taalgebied zijn dat bijvoorbeeld werken van Kruijer (1990) en Bouwman en Karsten (1993).

Van belang is dat in ons land nog weinig studies zijn verricht naar specifieke magneetscholen maar dat aan diverse aspecten van de problematiek wel aandacht besteed is.

In het algemeen kan gesteld worden dat de resultaten van onderzoek allerm minst één richting op wijzen. Op bijna alle terreinen zijn onderzoeken die positieve effecten rapporteren als ook onderzoeken waarin geen effecten of zelfs negatieve effecten aangetoond worden. Ook de omvang van de onderzoeken verschilt enorm: soms heeft de studie

betrekking op één school, soms op een grote groep scholen. Soms gaat het om vergelijkingen tussen magneet en niet-magneet scholen en soms om vergelijkingen tussen bevolkingsgroepen binnen het magneetonderwijs. Het kan gaan om gemeten leerlingprestaties (vaak op gestandaardiseerde tests) maar ook om satisfactie (tevredenheid van ouders, leerlingen en/of leerkrachten) of zuiver om verdelingsvraagstukken (spreiding van diverse groepen).

De verbanden die men meent gevonden te hebben tussen de etnische samenstelling van de school en leerlingprestaties zouden op milieu effecten (sociaal milieu, opleiding ouders) terug te voeren zijn. Dit aspect wordt in het meeste Amerikaanse magneet-onderzoek geheel veronachtzaamd. In Nederland is, buiten de context van de magneetscholen, erg veel onderzoek verricht naar de relatie tussen milieu en onderwijs-prestaties. Daarbij wordt veelal als uitgangspunt genomen dat de school reeds wordt geconfronteerd met grote entree-verschillen. Hoe hoger de opleiding van de ouders hoe hoger het entree-niveau van de kinderen. Het blijkt dat de school aan deze uitgangssituatie weinig kan veranderen en dat tijdens de schoolloopbaan de verschillen in sommige opzichten zelfs nog toenemen: wie bij aanvang al een voorsprong heeft profiteert ook tijdens de rit meer van het geboden onderwijs.

4. BESCHRIJVING VAN DE GESELECTEERDE ONDERZOEKEN

*Effecten op andere vakken***Atwater, J. & Moore, W. Achievement and Enrollment Evaluation of the Applied Learning Magnet Elementary Schools. 1990 - 1991 Applied Learning Magnet Program (ALM)**

Programma gericht op 1. verbetering leerresultaten 2. verandering samenstelling van de schoolbevolking (verh. min/non-min); programma betreft reading, language, math, science Auteurs concluderen dat de doelen zijn gehaald (41.3% non-min); aandeel non-min. is over de jaren heen stabiel gebleven ('consistently attracting non-minority students to the district and from the district'); ook op groepsniveau is het binnen de gestelde grenzen gebleven (NB: onduidelijk waarop conclusie is gebaseerd: % min. steeg en daalde in deze periode, en is voor 1 school verslechterd tov 1988

Auteurs beweren dat leerresultaten zijn verbeterd: conclusies op basis van statische gegevens van test; geen inzicht in verandering schoolpopulatie of andere beïnvloedende factoren, behalve verhouding min.- non.minority; niet erg doorzichtig

Brock, S.L. (1991) Achievement and enrollment evaluation of the Kansas City middle school of the Arts Magnet. 1990-1991 Kansas City School District

Gedurende de vier jaar van de implementatie van de Magneet is er een toename geweest in het aantal leerlingen van minderheden wat er op duidt dat het desegregatie doel niet gehaald is.

De prestatiescores (gemeten door de ITBS) van de minderheden zijn onder het nationale niveau gebleven. District normen werden wel gehaald bij taal. Niet minderheid scores waren boven de district normen en ook de nationale normen met uitzondering van maths.

De niet minderheden scoorden in alle vakken beter dan de minderheden. Vergeleken met andere magneetscholen doen de 6e groepers het op taal gebied beter en de 7e en 8e groepers op maths. Vergeleken met district scores doen de kcmsa studenten 6e groep het slecht op Engels/language arts.

Brock, S.L. (1991) The visual and performing arts magnet elementary schools 1988 - 1991. Summative evaluation. Kansas City School District

Programma vormt onderdeel van Long-Range Magnet School Plan en betreft op vier basisscholen een verlengde schooldag programma met beeldende en podiumkunsten. Wordt gezien als onderdeel van een 12-jarig aaneensluitend programma-aanbod, waarbij ook scholen voor middelbaar en hoger onderwijs zijn betrokken.

De implementatie van het programma wordt na drie jaar als geslaagd beschouwd. Vermeld wordt een gematigd succes ten aanzien van desegregatie alle scholen maakten vorderingen in de richting van de richtlijn (40/60), maar dit geldt niet voor elk leerjaar; in geen van de scholen was de norm gehaald voor de kleuterklassen.

Vergelijking van de toetsresultaten met een controlegroep wijst uit dat in de eerste twee leerjaren de 'magnet-leerlingen' hoger scoorden op basisvaardigheden, maar in het 3e t/m 5e leerjaar scoorden ze lager.

MMAT-gemiddelden reading/language/math: lager dan de nationale gemiddelden; sommige magneten weken van dit algemene patroon af

Wat de leereffecten op de kunstvakken betreft, luidt het oordeel dat het programma een positief effect heeft op een meerderheid van de leerlingen; voor meer dan 2/3 is de interesse in de kunsten vergroot; in volgorde van populariteit: dans, muziek, beeldende kunst en drama; tenminste 80% neemt deel aan een voorstelling; velen vinden de school moeilijk/zwaar en vinden dat zij veel leren. Mening van de ouders over het kunstenprogramma komt overeen met de voorkeuren van de leerlingen; Volgens de ouders moet er een grotere nadruk worden gelegd op de basisvaardigheden ('academics') ook in de verlengde schooldag.

Brock, S.L. (1991) The Paseo fine and performing arts high school 1990 - 1991. Formatieve evaluatie. Kansas City School District.

Paseo Magnet onderdeel van de Long Range Magnet School Plan van het Missouri School District, Kansas City; gerapporteerd wordt over het tweede jaar van de implementatie van de kunstmagneet. Opgemerkt wordt dat de inschrijving ver beneden de capaciteit was (nl. 37%), en dat ongeveer de helft van de leerlingen die het eerste jaar deelnamen zijn het tweede jaar niet terug gekomen. De desegregatienormen (40/60) waren in beide leerjaren niet gehaald. De gemeten leereffecten op de basisvaardigheden laten zien dat alle non-minority leerlingen boven de nationale- en districtnorm scoorden, maar minderheden er onder.

Over de leereffecten in de kunstvakken wordt vermeld dat naar het oordeel van de leerlingen zij vorderingen hebben gemaakt sinds het eerste jaar van implementatie. Ook de ouders zijn tevreden over de prestaties van leerlingen in het magneetthema, maar ze waren kritisch tav van de vorderingen in de basisvaardigheden.

Davis. W.L. (1984) An evaluation of magnet school programs: parent choice, teacher choice, and pupil choice. Implications of one model for curriculum reform. (diss).

Het betreft een programma van onderzoek, de eigenlijke uitkomsten worden niet vermeld. Er wordt vooral gekeken naar attitudes van docenten, studenten en ouders. prestatie gegevens worden vergeleken tussen leerlingen die vrij waren om te kiezen en die geen keus hadden.

Dickson, B.L. (1990) Students' academic achievement in a magnet school versus students' academic achievement in non-magnet schools. University of Arkansas

De studie behelst een vergelijking van leerlingen die een magneetscholen bezoeken en leerlingen van niet-magneetscholen. Metropolitan Achievement Test is gebruikt om de resultaten te meten op het gebied van woordenschat, begrijpend lezen, wiskundige begrippen, oplossen van wiskundige problemen, spelling, taal, natuur/scheikunde (science) sociale wetenschappen en onderzoeksvaardigheden. Er werd een significant verschil gevonden tussen de prestaties van 'magnet-leerlingen' en 'niet-magneetleerlingen'. Eerstgenoemden scoren hoger op alle subtests, op het subtest-totaal, en 'op de totaal score. Bevat verdere geen verklaringen of analyses.

Griffin, R.B. (1984) The effects of a fundamental magnet school program on the academic achievement of third and fifth grade children. University of Georgia.

Onderzocht zijn de vorderingen op de gebieden lezen, wiskunde, taal, spelling uitgesplitst naar ras, sexe, sociaal economische status als gevolg van een magneet-programma.

Het magneet programma leidt in het derde leerjaar tot significante toetsverschillen in 8 van de 13 prestatiegebieden te weten lezen, woordenschat, spelling, Language Mechanics, totale taal score, rekenen/wiskundige begrippen en toepassingen, totaal rekenen/wiskunde en totaal score.

In het vijfde leerjaar scoorde de magneet leerlingen significant beter op de gebieden spelling, Language Mechanics, totale taal score, rekenen/wiskundige begrippen en toepassingen, totale wiskunde score en totale test.

De conclusie luidt dan ook dat het magneet programma leidt tot grotere vorderingen dan het traditionele programma.

Jackson, M. (1992) A Comparison of academic achievement between magnet and nonmagnet school students.(diss) Northern Arizona University.

In de staat zijn ongeveer 13% minderheden maar in het betreffende schooldistrict behoort 55% tot een minderheidsgroep. Highschool studenten kunnen aan verschillende magneet-programma's meedoen. De prestaties van magneet-leerlingen en niet-magneetleerlingen worden gemeten met de Test of Achievement and Proficiency (TAP) en met elkaar vergeleken. (2e en 3e klas middelbare school) De studenten die een magneet programma volgen scoren hoger op de wiskunde en lees-subtoetsen. Op de totale toets zijn de verschillen heel klein in het voor deel van de magneet studenten.

Jirtle, N.M. (1986) The effect of magnet/nonmagnet school type on middle school student achievement. (diss)

Een vergelijking van testcores (California Achievement Test, CAT) pretest-posttest van 1465 kinderen die op magneet en niet-magneet(middle)scholen zaten.

"Achievement scores declines least in the nonmagnet schools". Prestatiescores daalden het meest in de magneetscholen voor getalenteerden. De magneetscholen voor getalenteerden romen de markt af van de omliggende nietmagneetscholen. In de magneetscholen blijkt geen bewijs voor een Hawthorne effect (hogere scores alleen omdat men onderzocht werd).

Larson, J.C & B.A. Allen A microscope om magnet schools in MCPS. (1986) 1983 - 1986 Vol 2. Puple and parent outcomes. Rockville

Betreft verschillende inhoudelijke kenmerken op gebied van reading, language, math, science, computers, social studies, arts. Ook aanbod op gebied van bv moderne vreemde talen, en kinderopvang (full day kindergarten). Ook aandacht voor individuele hulp.

Elke school heeft een eigen kenmerk.

Conclusies implementatie: grootste hiaten op het punt 'space'; overigens tekorten op 2 scholen geconstateerd; in de helft van de scholen volledige implementatie. Lln./lkr. ratio per leerjaar en lkr./hulpkr. ratio per school is voor de magneet scholen gunstiger dan voor andere scholen Aanwezigheid van een coordinator is van belang voor zowel organisatorische kenmerken als de klasgrootte (denk aan doelmatige organisatie)

Conclusies desegregatie: In periode 81-85 is de racial balance in de twee clusters van scholen gestabiliseerd ten opzichte van het gemiddelde van het district; ontwikkeling van vóór 81 tot staan gebracht (76-81 groeide het verschil). Een cluster van scholen beantwoord aan de BOE-guideline. Er wordt een gering effect van transfer op de verbetering van de racial balance geconstateerd; niet alle transfers dragen hier aan bij; onderscheiden worden; bevorderend, neutraal, belemmerend en onbekend; een positief effect wordt door anderen weer ongedaan gemaakt. Kinderopvang blijkt een aantrekkelijk kenmerk voor ouders, ook voor degenen die de schoolkeuze vooral laten bepalen door het programma-aanbod.

Norman, J. T. (1987) The effectiveness of an integrated arts program on students' academic achievement. Unpublished Dissertation. University of Kansas.

Onderzocht werd het effect van het geïntegreerde Learning through the Arts (LTA) programma op gestandaardiseerde achievement tests op het gebied van taal en wiskunde. het LTA programma komt uit de progressive movement beweging waartoe ook de magneet ideeën toe gerekend worden.

Resultaat: LTA leerlingen scoren hoger dan leerlingen in de controle groep die het gewone curriculum zonder kunstzinnige vakken, volgen.

Leerlingen die twee of meer LTA onderdelen volgen scoren niet hoger dan die er een hebben gevolgd. Meer kunstdisciplines lijkt tot lager scores te leiden.

Het effect treedt een beetje in het eerste schooljaar op maar vooral in het tweede jaar. Daarna dalen de scores weer tot onder het eerste jaar niveau. Het gaat om klas 4 van het basisonderwijs

Singletary, C.P. (1992) Academic Effectiveness of Elementary Magnet Schools. Unpublished Dissertation. State University of New York at Buffalo

Onderzocht zijn effecten van drie jaar magneet-onderwijs op het prestatieniveau taal en rekenen (academic achievement, 2 tests) van Afro-Amerikaanse kinderen in het basisonderwijs. Ook zijn verschillen in scores tussen jongens en meisjes bestudeerd. gevonden werd dat het magneetonderwijs een significant effect had op leesonderwijs maar niet op rekenen. Ook traden geen verschillen tussen de geslachten op. Magneet scholen zijn van beperkte waarde als het gaat om het verbeteren van het prestatieniveau.

Effecten op kunstzinnige vakken

Connor, L. (1987). Evaluation of the fine arts magnet program. Dade County Public School Miami.

In het district doen 5 basisscholen, twee, junior high scholen en twee senior high scholen mee aan het fine arts magnet programma voor artistieke talenten. Intensieve en gespecialiseerde instructie in fine arts.

Doelen: verbeteren van de kwaliteit van onderwijskansen voor studenten, desegregatie en stoppen verminderde aanmelding.

Op een kwalitatieve wijze wordt het programma beoordeeld als hebbende bijgedragen tot de doelen. Ontbreken van harde gegevens.

Alleen in basisonderwijs effect op desegregatie. In voortgezet onderwijs wel halt toe geroepen aan verdere verslechtering.

Tevredenheid is even groot als niet-magneet scholen studenten, leraren en ouders.

Newbill, S.L. (1993) Proces/Product evaluation (summative) Kansas City School of Arts Magnet Middle School. 1992-1993. Kansas City

De school bestaat al zes jaar en steeds zijn er evaluaties gemaakt.

De studentenpopulatie bestaat voor 64% uit minderheden, terwijl 60% de norm is.

Het blijkt dat het magneetthema, de kunsten, wel het belangrijkste keuzepunt was voor de ouder maar niet het enige. Meer minderheden-ouders hebben de school vanwege het thema gekozen. Van de studenten gaf slechts een kleine meerderheid aan dat het magneetthema de belangrijke reden was. Studenten gaven een omgekeerd beeld van hun ouders te zien: juist de blanke studenten kozen de school vaker vanwege het thema.

Het programma had een gunstig effect op buitenschools kunst bezoek (meeste studenten). Driekwart zegt op school het eigen talent ontwikkeld te hebben en tweederde heeft wat geleerd over en carrière in de kunsten.

Wat activiteiten betreft was er dat jaar veel gedaan aan muziekkuitvoeringen. Kunst-shows of -wedstrijden en dans optredens gebeurden ongeveer even vaak. Kennismaken met verschillende culturen gebeurde weinig in de klas. Creatief schrijven kwam er bekaaid af dat jaar.

De scores op taal en wiskunde zijn gezakt ten opzichte van voorgaande jaren, en ook in vergelijking met de nationale scores te laag. In het algemeen zijn de scores sinds de invoering van het magneet thema gezakt.

Newbill, S.L. (1993) Product evaluation (Achievement and Enrollment) Paseo Academy of Fine and performing Arts Magnet High School. School District of Kansas City.

Verwijzing naar Long-Range Magnet School Plan (1986); in 1993 implementatie van het thema gedurende vier jaar. In 4e en 5e jaar van de implementatie alleen evaluatie van prestaties en inschrijving/samenstelling schoolbevolking.

Desegregatie ratio 60/40 kon in de loop der jaren worden gehandhaafd. De leereffecten op de basisvaardigheden kunnen als volgt worden samengevat: getoetst zijn lezen, schrijven, rekenen/wiskunde. De scores zijn gelijk of boven de KCMSD-scores op alle subtests, behalve wiskunde in 10e leerjaar. De scores van de minderheden zijn in algemeen lager dan de nationale norm, terwijl de scores van de niet-minderheden gelijk of boven nationale norm liggen. De scores van twee cohorten geven een wisselende verloop ten opzichte van de nationale norm aan.

Als conclusies ten aanzien van de leerresultaten wordt vermeld dat door de bank genomen geen eenduidig beeld in de verbetering van de testcores van leerlingen in de loop der jaren te zien is. De trend lijkt dat het netto-resultaat na vier leerjaren ten opzichte van de nationale norm is gedaald.

Newbill, S.L. (1993) Product evaluation Visual and Performing Arts Magnet Elementary Schools 1992 - 1993 Schooldistrict, Kansas City

In de loop der jaren is op de vier scholen een aanzienlijke verbetering in de verhouding minderheden niet-minderheden bereikt. In scholen die in 87/88 met een gering percentage niet minderheden startten hebben in het laatste jaar (92/93) 24 á 33% niet minderheden. Is nog wel onder de norm.

Toetsresultaten wijzen uit dat de scores voor lezen, taal en rekenen/wiskunde tussen de scholen variëren. De niet-minderheden scoren consistent hoger dan minderheden. In de loop der jaren zijn de scores op het gebied van lezen en rekenen gedaald, met name op het gebied van het lezen in vergelijking met het startjaar. Alleen taal is ten opzichte van van het startjaar ongeveer gelijk gebleven.

Conclusie is dat de resultaten niet er bemoedigend zijn.

Voorwaarden organisatorisch

Dentler, R.A. (1991) The national evidence on magnet schools. Southwest Regional Laboratory for Educational Research and development, Los Alamitos.

Een uitgebreide overzichtsartikel waarin vooral empirische onderzoeken naar magneetscholen gewaardeerd worden (cijfermatige vergelijkingen zijn onmogelijk). In 1990 waren er meer dan 1500 magneetscholen in de VS.

Aanvankelijk werden (raciale) gelijkheid en (onderwijs) kwaliteit als twee zijden van dezelfde medaille gezien. Maar in het slepende proces van uitvoering van de desegregatie wetgeving raakt het verband geheel zoek. Het magneet-concept hoopt die band weer te herstellen.

Magneetscholen a. bieden inhoudelijk meer variatie; b. trekken de betere docenten en meer gemotiveerde studenten aan; c. hebben een voorbeeld functie voor andere scholen; en d. dragen bij tot bewustzijn van etnische gelijkheid.

Wat leerprestaties betreft scoren de meeste magneetscholen gemiddeld.

Wat kosten betreft zijn magneetscholen duurder.

Ironische aspecten: succesvolle magneetscholen zouden ook zonder magneetthema succesvol zijn. Magneetscholen vergen een concentratie van financiële middelen ten behoeve van gelijkheid

Het beste bewijs wordt gevormd door enkele succesvolle magneetscholen in San Diego, Kansas City, St Louis, Cincinnati, Louisville, Buffalo, and Boston.

Doyle, D.P., & Levine, M. (1983) Magnet Schools. Education Policy Studies Occasional Papers. EPS 83. No. 4 American Enterprise inst. for Public Policy Research., Washington DC.

In dit paper geen beschrijving van een specifiek programma of een verslag van een evaluatie; betreft een algemene beschouwing over het verschijnsel magneet-scholen; positief oordeel over deze vernieuwing; pleidooi voor uitbreiding experimenten en onderzoek. Essay begint met een verhandeling over innovaties; magneet- scholen moeten in deze traditie worden gezien; in deze traditie worden scholen van diverse snit gesticht die aantrekkelijk zijn voor bepaalde doelgroepen bv begaafde leerlingen; dergelijke scholen zijn selectief. Nb: notities betreffende deel 'contemporary magnet schools'

Conclusies leerresultaten: Er wordt een lijst met voordelen/resultaten van verschillende aard opgesomd tav kwaliteit van het onderwijs, verbetering van academische en sociale vaardigheden, bevordering van de vrijwillige desegregatie, ondersteuning door inspectie en school board, de kosten, de schoolgrootte. Motivatie wordt door de auteur belangrijk gevonden evenals schoolklimaat; beide aspecten zijn bevorderend voor de resultaten. De auteur ziet successen; de vraag is of deze aan schoolkenmerken zijn toe te schrijven of aan kenmerken van de leerlingen. Gewezen wordt op schoolkenmerken a la 'effectieve scholen'; dit wordt in verband gebracht met de motivatie en verantwoordelijkheid van de leerlingen. 'students are not just selected "in", they are there because they want to be. They're volunteers.' (!) Crucial ingredient is de school'ethos'. belangrijk is dat ouders en leerlingen weten wat het doel is en wat van hen wordt verwacht (choise and commitment)

Morgan, E. M. (1988) Magnet schools: the role of the principal. (diss) the American University.

Vijftien hoofden van magneetscholen zijn geïnterviewd over hun ervaringen met het leiden van magneetscholen. Alle hoofden hadden gelijke positieve opvattingen over hun magneet-school, en waren van mening dat hun school effect sorteerde. Ook eenstemmig waren zij in de beoordeling van de hoge mate van stress die een magneetschool voor de leiding met zich mee brengt. Ook waren ze van mening dat hun relatie met de andere schoolhoofden veranderd was sinds ze magneet waren geworden. Hun eigen rol veranderde van onderwijskundige manager in public relations manager en verkoop-manager wiens produkt de school is. Meer ervaren hoofden waren hadden meer negatieve opvattingen dan minder ervaren hoofden.

Saronson, Paul Richard (1991). Specialized Urban High Schools of the Arts. Unpublished Dissertation, Fordham University.

Een case-studie naar gespecialiseerde kunst-highschools die voorbereiden op het hoger kunstonderwijs. Er blijkt behoefte aan dit soort scholen, ze zijn succesvol (?) en voeren een goed auditiebeleid; identificatie van een apart academic/art model. Dit type scholen moeten docenten aantrekken die zelf actief zijn op het kunsten terrein. De school moet nauwe betrekkingen onderhouden met de buurt/gemeenschap vooral met het oog op funding.

Turner, B.F. (1984) Magnet Schools: A planning guide for elementary schools Kent State University Ohio

Artikel bevat richtlijnen voor de opzet van een implementatieplan voor magneetscholen. Geen vermelding van evaluatiegegevens van lopende experimenten.

Deze tekst behelst een richtlijn/gids voor de planningsschema waarin doelstellingen, activiteiten en verslaglegging/ bewijsvoering van de resultaten op verschillende niveau worden voorgesteld. Ontwerp van een specifiek plan, (methode, proces, procedure, praktijk, organisatie en implementatie) om de algemene beleiddoelen te behalen die zijn geformuleerd. Aan de orde komen: personeelsselectie, training van de staf, aannemen van leerlingen, ouder participatie en evaluatie.

Aanbevelingen voor toetsing waarbij de volgende aspecten onderzocht moeten worden: implementatie, effectiviteit, succesvolle groepen, bereik doelstellingen, kosten van het programma, sociale en politieke factoren.

Magneetscholen, categorie overige

Definities

Pechmann, R.J.Y., (1987), Magnet schools their defining characteristics and related issues. (diss) University of Minnesota

Onderzoek naar verschillende definities van magneetscholen en de mate waarin magneetscholen in een bepaald district voldoen aan de 9 criteria van Blank (1983).

Onderzoek wijst op schaarse evaluaties van maneetscholen, zodat er nog geen antwoord is op de vraag waarom magneet scholen werken, als ze al werken.

Attitudes

Beattie, R.M. (1991) Minority and nonminority attitudes of the effectiveness of elementary magnet and nonmagnet school programs.(diss) Boston College.

Studie naar de houdingen van 'minority' en 'nonminority' ouders ten aanzien van de effectiviteit van magneetscholen. Criteria voor effectiviteit werden ontleend aan de algemene kenmerken van effectieve scholen. De houding werd gescoord op 6 subschalen en op het totaal.

Ouders van studenten van magneetscholen scoorden hoger dan ouders van studenten van niet-magneet scholen en non-minority ouders scoorden gemiddeld hoger dan minority ouders. Er was sprake van interactie tussen school(magneet, niet-magneet) en ouders (minority, non-minority) door de hoge scores van non-minority ouders van magneetscholen.

Cocchiarella, J.F., (1991) (diss), The development of a magnet school: a case study of the attitudes of parents, students, teachers and administrators. (diss) University of Central Florida.

Een case-study van de ontwikkeling van een magneetschool, met als invalshoek de attitudes van studenten, ouders, docenten en leiding. Met name bij ouders ontstaat er in de loop van het studiejaar meer betrokkenheid en een positievere houding.

Effectieve etnische scholen

(Conclusies over deze scholen nog vrij speculatief, maar interessant omdat ze tegengesteld zijn aan argumenten voor magneetscholen en desegregatie in het onderwijs).

**Teunissen, J. Basisscholen op islamitische en hindoeïstische grondslag
Migrantenstudies. Jrg 6, nr2, 1990, 45-57**

Verschil tussen onvrijwillige 'zwarte' scholen en 'eigen' scholen. Beschrijving van ontstaan eigen scholen en reacties. Behandeling van de vraag in hoeverre eigen scholen onderwijsprestaties verbeteren. Bijdrage van scholen is beperkt in verhouding tot milieu factoren. Bepaalde schoolkenmerken zijn wel van belang: culturele aansluiting tussen thuis en school; betrokkenheid ouders; consistente visie en gestructureerd aanbod; veilig klimaat voor alle kinderen. Deze kenmerken zijn in principe in de eigen scholen goed te realiseren. Over taalonderwijs aan migrantenkinderen (via de eigen taal of via intensieve interactie met Nederlandstalige kinderen lopen de meningen uiteen.

Verschillende scenario's voor vervolg worden besproken. Auteur ziet grotere verscheidenheid in aanbod van scholen in beginsel als positief.

Vergelijking met rol van scholen in emancipatie van katholieken wordt gerelativeerd gezien de grote verschillen in uitgangspositie van katholieken toen (groot in aantal en maatschappelijk gelaagd) en islamieten nu (geringer in aantal en homogener, lage positie)

Bloemberg, L. en D. Nijhuis. Hindoebasisscholen in Nederland. Migrantenstudies, Jrg 9, Nr 3, 1993, 35-51

Belangstelling voor de vraag in hoeverre hindoescholen en islamitische scholen het integratieproces van de betrokken leerlingen belemmeren of bevorderen (leidt segregatie tot integratie?). Beschrijving van kenmerken van 'effectieve etnische scholen'. Conclusies: kennisoverdracht vergemakkelijkt doordat scholen aansluiten bij thuissituatie. Hoge verwachtingen ouders, hoge participatie van ouders. Geen eilandjes maar gericht op participatie in samenleving. Goede basis voor latere integratie leerlingen door relatief goede onderwijsprestaties en door positief gevoel van eigenwaarde.

Schoolprestaties van allochtone leerlingen

Tesser, P. en L. Mulder. Concentratie en prestatie van allochtone leerlingen in het basisonderwijs. *Migrantenstudies*. Jrg 6, nr2, 1990, 31-44

Bij gelijke sociale positie zijn de reken-en taalscores van de allochtone leerlingen aanzienlijk lager dan de scores van Nederlandse leerlingen. De auteurs concluderen dat achterstand van allochtone leerlingen niet zonder meer kan worden gereduceerd tot een vraagstuk van maatschappelijke positie. Vervolgens is nagegaan wat het effect is van de school op de gemiddelde taalscores, of meer specifiek van de mate van concentratie van allochtone leerlingen per school. Het blijkt dat er een negatief effect is van concentratie op prestatie. Autochtone en allochtone leerlingen halen lagere taalscores naarmate het percentage allochtone leerlingen hoger is. Bijvoorbeeld: de taalprestaties van een doorsnee school met 50% allochtone leerlingen liggen op het niveau van een slechte school (behorend tot de laagste 20%) zonder allochtone leerlingen. Echter, concentratie heeft geen effect op de relatieve verschillen naar herkomstland. Bovendien moet worden bedacht dat concentratie een aanwijsbaar maar klein deel verklaart van het totaal aan de verschillen tussen scholen. Bijvoorbeeld: op een slecht presterende school zonder allochtone leerlingen is de gemiddelde taalscore lager dan op een goed presterende school met 50% allochtone leerlingen.

't Hof, L. van, en J. Dronkers. Onderwijsachterstanden van allochtonen: klasse, gezin of etnische cultuur? *Migrantenstudies*, Jrg 9, nr1, 1993, 2-25

Hypothese op basis van eerdere onderzoeken is dat etnische herkomst van leerlingen draagt slechts in geringe mate bij aan slechtere schoolloopbanen in vergelijking met het sociaal-economisch milieu (i.t.t. onderzoek van Tesser en Mulder, 1990!). Analyse van gegevens van 1000 allochtone en 1000 Nederlandse kinderen. Uitkomsten bevestigen veronderstelling: verschillen in sociaal-economische status van ouders verklaren verschillen in rekenscores tussen groepen allochtonen en autochtonen. Bij taalscores ligt het gecompliceerder, maar ook daar speelt etnische afkomst geen directe rol. Bij de toets informatieverwerking, het schooladvies in de basisschool en de onderwijspositie in de eerste klas van het voortgezet onderwijs blijft ook na controle het effect van de etnische factor aanwezig. Dit effect is klein, maar "niet verwaarloosbaar."

Andere analyses hebben o.a. betrekking op verschil tussengeneratie en tweede generatie en verschillen tussen de diverse etnische groepen. Voor beide variabelen zijn verschillen aantoonbaar. Van belang is echter de algemene conclusie:

"Het etnisch effect is dan ook, zeker als we ons beperken tot leerlingen die al langer in Nederland zijn, zo marginaal dat, van een op culturele integratie gericht beleid geen zichtbaar effect mag worden verwacht op de schoolprestaties van allochtone leerlingen"(p.24). De auteurs wijzen er nog op dat de conclusies niet definitief zijn. Zo is het mogelijk dat in de verdere schoolloopbanen in het voortgezet onderwijs, de etnische factor als nog belangrijker kan worden.

In een commentaar schrijft J. Veenman dat het allemaal gecompliceerder is dan Dronkers en Van 't Hof in hun onderzoek voorstellen. Zo zijn bepaalde operationalisering van variabelen aanvechtbaar en hetzelfde geldt voor het gelijkschakelen van bepaalde posities

op variabelen. Zo is bijvoorbeeld het opleidingsniveau van de ouders bij allochtonen veel meer dan bij Nederlanders te verklaren uit geringe maatschappelijke kansen dan uit gebrekkige capaciteiten.

Wit, W. de. De etnische samenstelling van basisscholen. Migrantstudies. Jrg 6, nr2, 1990, 10-16

Geeft kwantitatief overzicht van etnische samenstelling van basisscholen in gemeentes eind jaren '80. In vier grote steden heeft bijna een vijfde van de basisscholen meer dan 70% allochtone leerlingen. In Amsterdam hadden in 1989 van de 219 basisscholen 106 een meerderheid van niet Nederlandse leerlingen.

Verschillende factoren bepalen de concentratie-wijzigingen op een school en de onevenredige spreiding van allochtone leerlingen.

* demografische factoren:

huisvesting/woonconcentraties van allochtonen

relatief sterke toename van allochtone kinderen door grotere gezinnen en door gezinsherenigingen

* beleidsbeslissingen:

gemeentebeleid (bijv. aanwijzen van concentratiescholen)

toelatingsbeleid scholen (quotering, doorverwijzen naar andere scholen etc.)

* voorkeuren ouders:

signatuur of onderwijstype (zoals Jenaplan, Montessori)

aanwezigheid van OETC

"witte vlucht"

Case beschrijvingen van magneetscholen

Misheff, S. (1991) Alternatives to grouping: Pleasant View School for the Arts. Paper at the annual meeting of the National Council of teachers of English

Informeel praatje over een magneetschool in Ohio (USA), die behalve een kunstprogramma ook een programma voor getalenteerden (wat betreft schoolprestaties i.h.a.) heeft. Het onderwijs geschiedt flexibel in kleine, heterogene groepen, in tweetallen of individueel om tegemoet te komen aan de individuele behoeften en talenten. Het kunstprogramma, dat de vakken beeldend, dans, drama en muziek omvat is "procesgericht". Dit veroorzaakt soms spanningen met de vraag naar succesvolle producties, bijvoorbeeld op gebied van toneel en dans.

Stanley, C. a.o. (1984) Magnet Schools: Ninth Annual Final Report 1983-1984, Houston Independent School district, Texas

Technisch rapport met nadruk op etnische samenstelling van 78 deelnemende scholen, transportzones, e.d. Het terugdringen van het aantal "ethnically isolated" scholen en van het aantal leerlingen dat dergelijke scholen bezoekt (van 55% midden jaren '70 tot 47% in 1984) wordt als een positief effect van het programma beschouwd.

Kirkpatrick, N.D. a.o. (1991), HISD Magnet school program Description. Houston Independent School District dept of research and evaluation.

Uitgebreide beschrijving van 89 magneetprogramma's met 31.653 studenten (zowel basisonderwijs als voortgezet onderwijs). Vier typen magneetprogramma's worden onderscheiden:

1. School-in-de-school: een magneetprogramma voor een deel van de schoolpopulatie binnen een school. Dit kan worden gerealiseerd via een verlengde schooldag.
2. Toegevoegd programma: een magneetspecialiteit (bijvoorbeeld computers of kunst) is toegevoegd aan het reguliere schoolprogramma en is bedoeld voor de hele schoolpopulatie.
3. Aparte magneetschool: uniek totaal curriculum voor hele schoolpopulatie.
4. Cluster centra: korte programma's (1 tot 5 dagen) die door studenten van verschillende etnische groepen en van verschillende scholen gezamenlijk worden gevolgd. Voorbeelden van onderwerpen: literatuur/drama, internationale handel, internationale culturen, carrière, natuuronderwijs in de open lucht).

Bij basisonderwijs beperkte toelatingseisen (interesse in het programma, "acceptable attendance and conduct rate") maar bij deel van programma's in het v.o. eisen als boven gemiddelde leerprestaties, muzikaal talent, e.d.

Twaalf basisscholen zijn gespecialiseerd in 'fine arts' en benadrukken de bevordering van analytisch en creatief denkvermogen. Sommige scholen gespecialiseerd in één discipline, zoals dans of muziek.

Kruijer, T., (1990) . Magneetscholen en desegregatie: een studie naar magneetscholen als desegregatie instrument in St. Paul en Minneapolis, USA. Amsterdam, PAOW.

Geeft achtergronden van onderwijssysteem in de VS met als belangrijk kenmerk de verplichte inschrijving voor de school in de woonbuurt of betalen voor een privéschool. Segregatieproblematiek en vier groepen desegregatie technieken:

- * buurtgerichte benadering : o.a. veranderen buurtgrenzen, clusteren van wijken, het koppelen van wijken en scholen. Veelal gedwongen busvervoer.
- * vrije schoolkeuze: o.a. de magneetscholen met unieke en aantrekkelijke thema's
- * het effectieve school model: zwarte, gesegregerde scholen moeten zelf goed en effectief worden
- * gecontroleerde keuze: toewijzen van kinderen aan scholen binnen een district. Quotering en reservering.

Overzicht van ontstaan en karakteristieken van magneetscholen. Oorspronkelijk alleen desegregatie instrument, later meer gezien als middel tot verbetering onderwijskwaliteit en herstel van vertrouwen in openbaar onderwijs.

Veronderstelling dat onderwijskundige attractie een grote rol speelt bij schoolkeuze van ouders. Echter bereikbaarheid, veiligheid, geld en goed leiderschap spelen bij Amerikaanse ouders een grotere rol.

Op basis van eerder onderzoek en eigen case-studies in St. Paul en Minneapolis komt de auteur tot de volgende conclusies over de effecten van magneetscholen.

Effecten positief:

- * magneetscholen bevorderen in beperkte mate desegregatie, maar effectiever is een combinatie van technieken, met name van magneetscholen en gecontroleerde keuze.

Eén magneetschool op zich is onvoldoende in staat desegregatie te bereiken.

- * Gemiddeld vaak hogere testcores van leerlingen magneetscholen, maar onderzoeken beperken zich veelal tot vergelijking met algemeen districtsgemiddelde en controleren vaak niet op leerlingkenmerken en op het effect van zelfselectie.
- * Overige positieve effecten zijn grotere betrokkenheid van ouders en docenten, minder spijbelen en vandalisme en meer en gevarieerdere contacten met buitenschoolse instituties.

Effecten negatief:

- * Gevaar van "afromen": magneetscholen trekken betere leerlingen en leerkrachten aan, waardoor omliggende scholen kwalitatief achteruit gaan
- * Bovenstaand effect wordt versterkt bij vrijwillige keuze: juist 'non-minority'ouders zullen onderwijskundige aantrekkelijkheid van belang vinden
- * Negatieve boodschap: deze school is zo aantrekkelijk dat er zelfs weer blanke kinderen heengaan, ondanks de aanwezigheid van zwarte kinderen
- * Hoge implementatiekosten: gedegen voorbereiding teams, materiële en inhoudelijke opbouw en realisering van het onderwijsprogramma, ouderinformatie en leerlingenwerving, etc. Extra geld gaat ten koste van andere scholen.

Auteur bespreekt tenslotte de magneetscholen in de Nederlandse situatie. Hier zijn vrije schoolkeuze en diversiteit al aanwezig. Dwang bij schoolkeuze stuit op grondwettelijke bezwaren. Via schoolbesturen, bewerken van de media en het oprekken van opheffingsnormen en deugdelijkheidseisen ziet de auteur wel instrumenten om aanvullende desegregatiemaatregelen door te voeren, maar "het gevaar is natuurlijk dat ouders bij een gevoerd desegregatiebeleid weg kunnen lopen"

5. CONCLUSIES

1. Het begrip magneet-school is een binnen het Amerikaanse onderwijsstelsel gesitueerd begrip. De vele uitwerkingen die het begrip in de afgelopen 15 jaar gekregen heeft, hebben als gemeenschappelijke kern dat het gaat om:
  - * een desegregatie-middel, waarbij gebruik gemaakt wordt van
  - * een gespecialiseerd curriculair thema of een specifieke instructiewijze, om
  - * leerlingen die vrijwillig zijn aangemeld aantrekkelijk onderwijs te bieden.
2. Het magneet-principe kan beschouwd worden als een initiatief om de officieel nagestreefde, maar uiterst moeizaam verlopende desegregatie in het onderwijs een nieuwe impuls te geven. In de Verenigde Staten wordt alleen het openbare onderwijs in de eigen buurt door de overheid bekostigd. Bijzonder onderwijs moet door de deelnemers zelf bekostigd worden. Sommige uitwerkingen van het magneet-principe veronderstellen dat ouders zelf een school mogen kiezen en daarom worden magneet scholen wel geassocieerd met een beweging voor vrij-schoolkeuze.
3. Het magneet-principe, het extra aantrekkelijk maken van de school, is uitgewerkt in uiteenlopende thema's (kunsten, exacte vakken, computer, etc.), in diverse onderwijsmethoden (individuele begeleiding, getalenteerden, Montessori, etc.) en in verschillende onderwijsvormen (magneetschool, magneet-programma, verlengde schooldag, etc.)
4. Het Amerikaanse magneet concept kan niet zonder meer toegepast worden in de Nederlandse situatie. De onderzoeken naar het magneet concept hebben eveneens betrekking op de Amerikaanse situatie en kunnen niet zonder meer 'vertaald' worden naar de Nederlands context.
5. Het Nederlands onderwijs is voor een belangrijk deel vrijwillig gesegregeerd naar denominatie. Op deze grondslag is ook de stichting van nieuwe gesegregeerde scholen mogelijk, bijvoorbeeld islamitische en hindoestaanse scholen.
6. Hoewel bepaalde oogmerken van magneet-scholen ook voor sommige scholen in Nederland aantrekkelijk kunnen zijn, is de Nederlandse onderwijs context zodanig fundamenteel verschillend van de Amerikaanse (vooral ten aanzien van de in ons land bestaande vrije school-keus en de gelijkberechtiging en -bekostiging van het bijzonder onderwijs) dat bij voorbaat de vraag zich voordoet of die oogmerken met dit middel, hier wel gerealiseerd kunnen worden.
7. In de Verenigde Staten heeft veel onderzoek naar allerlei aspecten van magneet-scholen plaats gevonden. Het meeste onderzoek heeft zich niet gericht op beantwoording van de vraag in hoeverre de introductie van het magneet-principe samenhangt met de beoogde desegregatie (een verbetering van de getalsmatige verhoudingen tussen minderheden en niet-minderheden). Daarnaast worden leerlingprestaties op basisvaardigheden (bijna uitsluitend taal en rekenen) onderzocht, meestal door middel van gestandaardiseerde tests (vergelijkbaar met onze Cito-toetsen). Bepaling van leereffecten in andere domeinen (ook kunstzinnige

vakken) vindt uitsluitend plaats in de vorm van satisfactie-metingen bij leerlingen en ouders. De verzameling onderzoek laat zich kwalificeren als een 'gatenkaas'.

8. De uitkomsten van onderzoek naar desegregatie op magneetscholen zijn ten aanzien van geen enkel punt eenduidig. Problematisch voor de interpretatie is dat in veel gevallen niet precies duidelijk wordt om welk magneetprincipe (thema, methode, vorm of alle drie) het handelt. Ook wordt niet duidelijk hoe de categorie minderheden wordt gedefinieerd. In sommige gevallen lukt het de gewenste verhouding tussen minderheden en niet-minderheden (meestal circa 60%-40%) te bereiken in andere gevallen wordt gerapporteerd dat het de goede kant uit gaat maar vaak lukt het ook niet of gaat het aanvankelijke succes weer te niet. Uit het onderzoek wordt niet duidelijk of er factoren zijn die daarbij van doorslaggevend belang zijn voor succes. In alle gevallen moet met een plaatsingsnorm (quotering) gewerkt worden.
9. Op grond van de bestudeerde literatuur moet de eerste onderzoeksvraag, duidelijkheid verschaffen over de effectiviteit van het thema kunst als magneet ten behoeve van een etnisch evenwichtige samenstelling van scholen in Amsterdam, strikt genomen dus onbeantwoord blijven.
Uit het onderzoeksmateriaal wordt wel duidelijk dat het magneet-principe alléén, zeker niet in alle gevallen succesvol is en dat aanvullende maatregelen nodig zijn. Ook is duidelijk geworden dat voor de Nederlandse situatie een geheel eigen invulling van het begrip magneet (en de randvoorwaarden waaronder het moet functioneren) zal moeten worden gegeven. In Nederland moet daarbij onderscheid gemaakt worden tussen gewenste en niet-gewenste vormen van segregatie. In onze situatie zijn een islamitische magneetschool en een kunst-magneetschool naast elkaar denkbaar.
10. De uitkomsten van onderzoek naar leerprestaties op magneetscholen geven evenmin een duidelijk beeld. Als regel zijn de scores van de niet-minderheden hoger dan die van de minderheden. In sommige gevallen wordt er (op onderdelen van de test-batterij) hoger gescoord dan de vergelijkingsmaat (meestal een districts norm), maar in andere gevallen weer lager. Metingen van leerprestaties bij scholen over de jaren geven sterke fluctuaties te zien, maar de trend lijkt neerwaarts te zijn. Ook hier kan op grond van de onderzoeken geen relatie gelegd worden tussen verschillende uitwerkingen van het magneetprincipe en de onderwijsopbrengsten.
11. Onderzoek naar verbetering van prestaties in de kunstzinnige vakken op magneet scholen hebben we niet gevonden. Wel zijn deelname (attendancy) van de leerlingen en tevredenheid van leerlingen en ouders met het kunstmagneet thema in kaart gebracht. Hieruit komt meestal naar voren dat de deelname van de leerlingen verbeterd is en dat leerlingen en ouders in redelijke mate tevreden zijn. Hierbij wordt soms aangetekend dat ouders graag meer aandacht voor de basisvaardigheden wensen!
12. Kunstmagneetscholen worden wel gewaardeerd door leerlingen en ouders. In de magneetstudies zijn geen vergelijkingen gemaakt met de tevredenheid van ouders en leerlingen op scholen met andere magneet-principes.
Uit ander onderzoek (Haanstra en Van Oijen, 1985) is bekend dat kunstzinnige

vakken een positieve invloed hebben op de houding van leerlingen ten opzicht van de school en van leren.

13. Op grond van bestudeerde literatuur kan de tweede onderzoeksvraag, duidelijkheid verschaffen over de effectiviteit van de kunstmagneet ten aanzien van het verhogen van de leerprestaties, strikt genomen evenmin beantwoord worden. Uit het onderzoeksmateriaal wordt wel duidelijk dat men geen hoge verwachtingen mag koesteren ten aanzien van het verbeteren van leerprestaties door magneetscholen in het algemeen. Specifiek onderzoek waarin de samenhang tussen kunstmagneet en leerprestaties wordt onderzocht zijn we niet tegengekomen. Uit ander onderzoek (zie onder andere Haanstra en Van Oijen, 1985; Oostwoud Wijdenes, 1992; Haanstra, 1994) wordt duidelijk dat instrumentele effecten van kunstzinnige vakken (leereffecten op andere gebieden) niet aangetoond kunnen worden bij de beeldende vakken en in geringe mate wel bij muziek en drama (sociale vaardigheden en alleen bij drama nog spreekvaardigheid).
14. Er zijn beschrijvingen beschikbaar van de opzet, de planning, de bemensing en van de curricula van kunstmagneetscholen, met name de magneetscholen in Kansas zijn goed gedocumenteerd, maar dit betreft geen onderzoek. Met andere woorden er zijn geen case studies beschikbaar waarin de implementatie van de voornemens systematisch onder de loep wordt genomen en die als voorbeeld kunnen dienen om kunstmagneetscholen in te richten.
15. Uit onderzoek naar de effectieve school (zie onder andere Scheerens, 1989) komt naar voren dat het bijzonder moeilijk is om verschillen in leereffecten toe te schrijven aan specifieke vormgeving van het onderwijs. Milieu effecten (opleiding ouders, sociaal-economische status) spelen een veel grotere rol.

6. LITERATUUR

Alkin, M. N. Atwood, E. Baker, W. Doby and W. Doherty (1983) Evaluation of the magnet school programs: Los Angelis Unified School District.

Atwater, J. and W. Moore (1991), Achievement and enrollment evaluation of the applied learning magnet elementary school 1990-1991. Kansas City School District.

Beattie, R.M. (1991) Minority and nonminority attitudes of the effectiveness of elementary magnet and nonmagnet school programs (diss) Boston College.

Bennett, A. and J.Q. Easton, (1988), Voluntary transfer and student achievement. Does it help or hurt? AERA paper, New Orleans

Bouwman en Karsten, (1993). Magneetscholen, effectieve en aantrekkelijke scholen? Academisch Boeken Centrum, De Lier.

Brock, S.L. (1991) The visual and performing arts magnet elementary schools 1988-1991. Summative Evaluation. Kansas City School District

Brock, S.L. (1991) Achievement and enrollment evaluation of the Kansas City middle school of the Arts Magnet. 1990-1991 Kansas City School District

Brock, S.L. (1991) The Paseo fine and performing arts magnet high school 1990-1991 Formative evaluation. Kansas City School District

Burgwal, G. van de, (1992) Apart en aantrekkelijk; hoopvolle resultaten van Amsterdamse magneetscholen. Vernieuwing, nr 8, okt, p17-20.

Burgwal, G. van de, en T.C. Wilders (1992) Kwaliteit, specialisme en profilering. Magneetscholen en verlengde schooldag in Amsterdam. Magneetproject Amsterdam.

Cocchiarella, J.F., (1991) (diss), The development of a magnet school: a case study of the attitudes of parents, students, teachers and administrators. (diss) University of Central Florida.

Connor, L. (1987). Evaluation of the fine arts magnet program. Dade County Public School Miami.

Curtis, T. E. (1986) Current status of performing arts secondary schools in the United States. Paper at the annual meeting of AERA (San Francisco, 1986).

Davis. W.L. (1984) An evaluation of magnet school programs: parent choice, teacher choice, and pupil choice. Implications of one model for curriculum reform. (diss).

Dentler, R.A. (1991) The national evidence on magnet schools. Southwest Regional Laboratory for Educational Research and development, Los Alamitos.

Dickson, B.L., (1990) Student's academic achievement in a magnet school versus student's academic achievement in nonmagnet schools

Doyle, D.P. and M. Levine, (1983) Magnet Schools, Education Policy Studies occasional papers, American Enterprise Inst. for Public policy Research, Washington D.C.

Fitter, F. (1991) Look at the school that grants built. American School Board Journal, vol 178, nr 5 p 34-35.

Green, A. (1991) Magnet schools: not so attractive after all? Forum for the discussion of new trends in Education vol 33, nr 2 pg 38-41.

Green, R.V. (1989) A comparative investigation of achievement of magnet schools and non-magnet school students based on standardized tests and teacher perception (diss). University of Alabama.

Griffin R.B. (1984) The effects of a fundamental magnet program on the academic achievement of third and fifth grade children (diss).

Jackson, M. (1992) A Comparison of academic achievement between magnet and nonmagnet school students.(diss) Northern Arizona University.

Jirtle, N.M. (1986) The effect of magnet/nonmagnet school type on middle school student achievement. (diss)

Haanstra, F. (1994) Effects of art education on visual-spatial ability and aesthetic perception: two meta-analyses, Amsterdam, Thesis.

Haanstra, F. en L. van Oijen (1985) Leereffecten van kunstzinnige vorming. Een inventarisatie van onderzoek. Amsterdam, SCO.

Kirkpatrick, N.D. (e.a.) (1991), HISD Magnet school program Description. Houston Independent School District dept of research and evaluation.

Kruijer, T., (1990) Magneetscholen en desegregatie: een studie naar magneetscholen als desegregatie instrument in St. Paul en Minneapolis, USA.

Kruijer, T. (1991) Amerikaanse magneetscholen succesvol. School, april 1991 p38-41.

Larson, J.C. and B.A. Allen (1988) A microscope on magnet schools 1983-1986 Vol 2 Pupli and parent outcomes. Rockville

Loyacono, L.L. (1992) Reinventing the Wheel, a design for student achievement in the 21st century

McNamara, G. (1990) A thematic approach to learning. In School Arts vol89, nr 9 p 36-37

- Misheff, S. (1991) Alternatives to grouping: pleasant view school for the arts. Paper at the annual meeting of the National Council of teachers of English
- Morgan, E. M.. (1988) Magnet schools: the role of the principal. (diss) the American University.
- Newbill, S.L. (1993) Product evaluation Visual and Performing Arts Magnet Elementary Schools 1992-1993. Kansas City.
- Newbill, S.L. (1993) Proces/Product evaluation (summative) Kansas City School of Arts Magnet Middle School. 1992-1993. Kansas City.
- Newbill, S.L. (1993) Product evaluation Paseo Academy of Fine and performing Arts Magnet High School, Kansas City
- Norman, J. T. (1987) The effectiveness of an integrated arts program on students' academic achievement. Unpublished Dissertation. University of Kansas.
- Oostwoud Wijdenes, J.D., (1992) Literatuurstudie Verlengde Schooldag., SCO-KI/ VSP-Welzijn, SSCO-Rapport, Amsterdam,
- Pechmann, R.J.Y., (1987), Magnet schools their defining characteristics and related issues. (diss) University of Minnesota
- Penninx, R. en J. Rath (red). De etnisch-culturele samenstelling van scholen: oorzaken en gevolgen. Migrantenstudies 1990, jg 6, nr 2 pag 1-79.
- Saronson, Paul Richard (1991). Specialized Urban High Schools of the Arts. Unpublished Dissertation, Fordham University.
- Sheerens, J. (1989) Wat maakt scholen effectief? SVO, Den Haag.
- Shamanoff, G.A. (1986) Achievement gains of average ability students in a magnet program versus a non-magnet program (diss).
- Singletary, C.P. (1992) Academic Effectiveness of Elementary Magnet Schools. Unpublished Dissertation. State University of New York at Buffalo
- Stanley, C. (1984), Magnet Schools: Ninth Annual Final Report 1983-1984, Houston Independent School district, Texas
- Strobert, B. (1991) Factors influencing parental choice in selection of a magnet school in the Montclair New Jersey public schools (diss). Columbia University.
- The national school board association (1992) More than pumpkins, visual literacy in the 21st century. Alexandria, Virginia.
- Turner, B.F. (1984) A planning guide for elementary schools, Kent State University Ohio

Weiss, M. (1989) Zum Konzept der magnet-Schule in den U.S.A., Zeitschrift für Internationale Erziehungs- und Socialwissenschaftliche Forschung, jg 6 nr 1 pag. 3-28.

COLOFON

Het onderzoeksrapport *Kunstmagneetscholen, een literatuurstudie* is een uitgave van het LOKV, Nederlands Instituut voor Kunsteducatie.

Het onderzoek werd uitgevoerd door het SCO-Kohnstamm Instituut voor Onderzoek van Opvoeding en Onderwijs van de Faculteit der Pedagogische en Onderwijskundige Wetenschappen van de Universiteit van Amsterdam, in opdracht van de afdeling Onderzoek en Ontwikkeling (O&O) van het LOKV.

Auteurs:

Jacob Oostwoud Wijdenes

Wil Oud

Folkert Haanstra

LOKV, Nederlands Instituut voor Kunsteducatie

Ganzenmarkt 6

Postbus 805

3500 AV Utrecht

Telefoon 030-33 23 28

Fax 030-33 40 18

SCO-Kohnstamm Instituut voor Onderzoek van Opvoeding en Onderwijs van de Faculteit der Pedagogische en Onderwijskundige Wetenschappen van de Universiteit van Amsterdam

Grote Bickersstraat 72

1013 KS Amsterdam

Telefoon 020-555 03 00

Fax 020-624 28 05